

Nr 24.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående befrielse från återbetalning av statsbidrag, som utbetalats till Rotasjöns torrlägningsföretag av år 1937 i Kronobergs län, m. m.; given Stockholms slott den 11 januari 1952.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Sam. B. Norup.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att ett belopp av 11 400 kronor, vilket utbetalats såsom statsbidrag till Rotasjöns torrlägningsföretag av år 1937 i Kronobergs län, icke skall återkrävas, ehuru företaget avvecklats, ävensom att visst anstånd skall beviljas med gäldandet av ett till företaget utbetalat lån.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
11 januari 1952.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, DANIELSON, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup.

Genom beslut den 11 november 1938 beviljade Kungl. Maj:t statsbidrag med 18 670 kronor från statens avdikningsanslag och lån med 6 180 kronor från statens avdikningslånefond till Rotasjöns torrlägningsföretag av år 1937 i Angelstads och Berga socknar samt Ljungby stad, Kronobergs län. Samtidigt fastställdes arbetsplan för företaget. Sedermera beviljade lantbruksstyrelsen den 4 november 1939 ett ytterligare lån å 450 kronor till vissa nytillkomna lånesökande. De för företaget godkända kostnaderna, inklusive ersättningar och förrättningskostnader, hade beräknats till 37 604 kronor. Båtnaden var uppskattad till 37 833 kronor 54 öre. Av företaget berörd mark utgjorde i runt tal 10 hektar åker, 80 hektar äng och 75 hektar annan duglig mark.

Arbetet påbörjades år 1939 men måste redan påföljande år avbrytas på grund av brist på arbetskraft och drivmedel. Till företaget utbetalades under dessa två år, i proportion till utfört arbete, 11 400 kronor av det beviljade bidraget och 4 050 kronor av det beviljade lånet eller tillhoppa 15 450 kronor.

Det avbrutna arbetet ansågs sedermera icke kunna återupptagas och fullbordas till rimliga kostnader. Företaget avvecklades enligt delägarnas beslut den 28 augusti 1948 och någon ansökan till vattendomstolen om förlängning av arbetstiden, vilken utgick den 1 oktober 1948, har icke gjorts.

Enligt gällande författningsbestämmelser (kung. nr 431/39 och 432/39) äro medel, som utbetalats av beviljat statsunderstöd, förfallna till återbetalning därest arbetet icke fullföljts inom föreskriven tid. Å lyftade belopp skall i dylikt fall därjämte erläggas fem procent årlig ränta från lyftningsdagen tills återbetalning sker. I förevarande fall äro sålunda bidragsbelopp å 11 400 kronor och lånebelopp å 4 050 kronor förfallna till återbetalning jämte ränta. Röntan uppgår, beräknat per den 1 april 1951, till 6 413 kronor för bidraget och 2 258 kronor beträffande lånet.

Företagets styrelse har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 12 oktober 1948 anhållit att företaget måtte befrias från skyldigheten att återbetala det uppburna bidraget samt att ränta å det uppburna lånebeloppet måtte beräknas efter de grunder, som skulle ha gällt, om företaget fullbordats, d. v. s. efter 3,6 procent om året från och med fjärde året efter lyftningsdagen. Företagsstyrelsen har till stöd för ansökningen anfört bland annat följande.

Sedan statsunderstöd beviljats den 11 november 1938 tecknades den 12 april 1939 kontrakt om företagets utförande för en kostnad av 29 700 kronor. Omkring 55 procent av företaget hade utförts, då av krisförhållandena orsakade svårigheter i form av brist på arbetskraft och drivmedel började göra sig gällande. Entreprenörerna förklarade därför att de ej kunde fullfölja arbetet utan en viss ökning av entreprenadsumman. På grund av de svårigheter, som entreprenörerna genom de ändrade förhållandena — ej minst i fråga om löner — råkat i, beslöts sedermera att tills vidare bevilja dem en ökning av entreprenadsumman med 1 000 kronor. På grund av bland annat militära inkallelser måste arbetet dock snarast nedläggas. Sedan inkallelserna upphört upptogs åter förhandlingar med entreprenörerna, som dock nu ej voro sinnade att fullfölja kontraktet, även om de erhöilo en avsevärd ökning av entreprenadsumman. Delägarna beslöto därför år 1947 att på nytt utlysa företaget på entreprenad. För utförande av resterande arbete inkom under året endast två anbud, det ena å 119 540 kronor och det andra å 65 750 kronor, vilka båda förkastades. Vid förnyat utbud i mars år 1948 inkom ett anbud å 58 828 kronor, som dock bland annat med hänsyn till därmed förknippade villkor ej ansågs böra antagas.

En beräkning av kostnaderna med hänsyn till gällande arbetspriser gav vid handen att företaget ej kunde utföras för ett pris understigande 55 000 kronor. Då havda kostnader uppgått till cirka 19 000 kronor, skulle således totalkostnaden bli omkring 74 000 kronor. En sådan kostnad skulle kanske i och för sig ej verkat avskräckande med hänsyn till markens beskaffenhet m. m. Andra omständigheter gjorde emellertid att företaget beräknades draga dryga kostnader utöver de nämnda. Vid båtnadsberäkningen 1937 hade räknats med låga jordvärden med hänsyn till att markerna för huvuddelen av delägarna voro mindre välbälgna. Vid den tiden ansågs i allmänhet sådant förhållande spela mindre roll, men då kostnaderna för såväl vägbyggen som transporter nu ökat avsevärt, under det att jordprisernas stegring varit betydligt blygsammare, skulle förhållandet bli ett annat. Dessa omständigheter tillsammans med de mindre lämpliga skiftesförhållandena gjorde att delägarna ansågo sig hellre böra avveckla företaget och taga förlusten än att försöka fullborda det.

Företagets styrelse påpekar vidare att någon direkt nytta av det utförda arbetet praktiskt taget ej uppkommit. Båtnaden för de marker, som erhållit förbättrad torrläggning genom det utförda arbetet, uppginge nämligen endast till cirka 1,5 procent av hela den för företaget beräknade båtnaden. De utförda arbetena vore således helt att betrakta såsom förarbeten. Företagets intressenter utgjordes så gott som uteslutande av småbrukare. För dessa vore de redan erlagda kostnaderna — av vilka i runt tal 5 000 kronor utdebiterats hos delägare som ej sökt lån — kännbara. Styrelsen vore övertygad om att en återbetalning av statsbidraget skulle sätta de flesta delägarna i ekonomiskt trångmål. Med hänsyn till att ett stort antal av företagets intressenter ej sökt lån utan kontant betalat de medel som — utöver statsbidraget —

erfordrats för täckande av företagets kostnader, ville styrelsen för sin del ej ifrågasätta någon avskrivning av statslånet.

Länsstyrelsen har i skrivelse den 8 november 1949 till lantbruksstyrelsen tillstyrkt företagsstyrelsens ansökning. Länsstyrelsen, som hört lantbruksingenjören, har därvid framhållit i huvudsak följande.

Torrlägningsföretaget har icke fullföljt arbetena i enlighet med den för företaget uppgjorda planen, utan arbetet har nedlagts, innan någon nämnvärd båtnad å det med torrläggningen avsedda området uppkommit. Företaget har under sådana förhållanden jämlikt vattenlagens bestämmelser förfallit och i samband härmed uppstår frågan, vilka i företaget delaktiga fastigheter som skola anses skyldiga att slutligt bära de av företaget uppkomna kostnaderna. Det synes knappast antagligt, att andra deltagare i företaget än sökandena och med dem likställda fastighetsägare kunna åläggas betalningsskyldighet för företagets kostnader. Huruvida nuvarande nya ägare till de fastigheter, vilkas tidigare ägare sökt företaget, äro betalningsskyldiga i likhet med sökandena är ytterligare en fråga, som måste anses oviss. Enligt lantbruksingenjörens utredning voro sökandena till företaget allenast sju till antalet, varjämte ytterligare en delägare i företaget gjort gemensam sak med dem. Av dessa fastighetsägare synas icke med säkerhet fler än tre fortfarande vara ägare till de fastigheter, som de ägde vid tiden för syneförrättningen.

Orsaken till att arbetet inom företaget icke fullföljdes i föreskriven ordning i vidare mån än som skett har angivits vara den brist på arbetskraft och drivmedel, som uppkom under kristiden. Då dessa svårigheter sedermera lättade, hade arbetslönerna stigit till sådan höjd, att företagets slutförande ej längre kunde anses ekonomiskt utförbart. Med hänsyn till dessa förhållanden, varöver torrlägningsföretagets ledning icke kunnat utöva något inflytande, anser länsstyrelsen billighetsskäl tala för att företagets skuldbörda för de nedlagda kostnaderna i företaget lindras genom eftergift å statsverkets fordran om återbetalning av det utbetalade statsbidraget. Den ekonomiska ställningen för de nuvarande ägarna till sökandenas fastigheter är varierande. Därest utgifterna för företaget skola bäras enbart av ägarna till de fastigheter som sökt företaget, torde flertalet av dessa råka i ekonomiska svårigheter. Skulle vidare av de nuvarande ägarna till samma fastigheter allenast de, som ägde desamma vid syneförrättningens avslutande, vara betalningsskyldiga för företagets kostnader, bli de ekonomiska konsekvenserna för dessa ännu mera betungande. Det måste slutligen enligt länsstyrelsens mening anses av vikt, att processer och andra tvistigheter mellan delägarna i torrlägningsföretaget kunna förebyggas. Länsstyrelsen får därför tillstyrka, att krav på återbetalning av det till torrlägningsföretaget utbetalade statsbidraget, 11 400 kronor, måtte eftergivnas samt att vid återbetalningen av de av företaget uppburna lånemedlen, 4 050 kronor, ränta icke måtte utkrävas i större omfattning än som skolat ske, om företaget blivit i föreskriven ordning fullbordat.

Även *lantbruksstyrelsen*, som med utlåtande den 22 mars 1951 underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning, har tillstyrkt företagsstyrelsens framställning.

Till motivering av sin tillstyrkan har lantbruksstyrelsen anfört bland annat följande.

Att företaget icke slutförts synes i huvudsak bero på sådana omständigheter, varöver delägarna icke kunnat utöva något inflytande. Hade före-

taget blivit fullbordat till de höga kostnader, vartill de efter kriget erhållna anbuden uppgingo, hade hela merkostnaden drabbat dem som voro sökande till förrättningen. Dessa, vilka enligt 1937 års förrättning sammanlagt skulle ha svarat för cirka 50 procent av den beräknade kostnaden, skulle därvid fått betala ungefär tre gånger det belopp, som ursprungligen beräknats. Om dessutom beaktas, att arronderingen inom det berörda området är föga ändamålsenlig, måste företaget för närvarande med nu rådande avsevärt ökade kostnader för vägbyggen och transporter framstå såsom i hög grad oekonomiskt. Enär företaget förfallit och de hittills utförda arbetena i stort sett icke medfört någon nytta, synas kostnaderna få bäras av ett fåtal bland de fastigheter, som beröras av företaget. För ägarna av dessa fastigheter kunna de ekonomiska konsekvenserna bli ytterst betungande och vissa bland dem torde råka i ekonomiska svårigheter.

Beträffande storleken av delägarnas återbetalningsskyldighet har lantbruksstyrelsen anfört.

De vid företaget utförda arbetena ha enligt uppgift dragit en kostnad av omkring 19 000 kronor. De av företagets delägare, som äro betalningsskyldiga, skulle sålunda komma att drabbas av en totalkostnad, som inklusive nämnda räntebelopp uppgår till cirka $(19\,000 + 8\,671 =)$ 26 671 kronor, utan att samtidigt ha erhållit någon nytta för sina marker. Därest återbetalning av statsbidraget ej skulle fordras, skulle kraven på de betalningsskyldiga minskas med $(11\,400 + 6\,413 =)$ 17 813 kronor till 9 858 kronor. En ytterligare minskning skulle ernås om de lyftade lånemedlen finge återbetalas på samma villkor, som om företaget blivit i föreskriven ordning fullbordat. Enär återbäring av det lyftade lånet jämlikt gällande lånebestämmelser påbörjats från och med sjunde året efter första lyftningsdagen, hade av låntagarna inbetalats ett sammanlagt belopp av 1 044 kronor. Företagets skuld per den 1 april 1951 skulle sålunda alternativt utgöra 23 077 kronor vid återbetalning av såväl bidrag som lån jämte fem procent årlig ränta, 5 264 kronor vid återbetalning av enbart lån jämte fem procent årlig ränta samt 4 321 kronor vid återbetalning av lån efter samma villkor, som om företaget blivit i föreskriven ordning fullbordat.

Statskontoret har i remissyttrande den 9 april 1951 förklarat, att ämbetsverket med hänsyn till föreliggande omständigheter icke har något att erinra mot vad lantbruksstyrelsen hemställt.

Departementschefen.

I likhet med de myndigheter, som yttrat sig i ärendet, anser även jag, att åtgärder äro påkallade för att avhjälpa de ekonomiska svårigheter, som uppstått för delägarna i ifrågavarande torrlägningsföretag till följd av att detta måst avvecklas. Jag tillstyrker därför förslaget, att delägarna skola befrias från skyldigheten att återbetala uppuren del av statsbidraget, 11 400 kronor, jämte därå belöpande ränta. Att därutöver även medge ändring av grunderna för beräkning av räntan å det lån, som företaget erhållit, kan enligt min mening — med hänsyn särskilt till det förhållandevis obetydliga belopp det här gäller — ej anses påkallat. För att återbetalningen av lånet jämte ränta skall underlättas vill jag dock förorda, att låntagarna skola erhålla anstånd därmed till utgången av år 1953. Det torde få ankomma på

Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter rörande återbetalningen av lånet.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva de ändringar i villkoren för återbetalning av utbetalat statsunderstöd till Rotasjöns torrlägningsföretag av år 1937 i Kronobergs län, som förordats i det föregående.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall och förordnar att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Malte Olsson.